

Mirsad Hadžikadić:

Ovog ponedjeljka i utorka smo išli u Prijedor. Prijedor je grad na sjeverozapadu Bosne i Hercegovine, a dio je entiteta koji se zove Republika Srpska. To je mjesto gdje su se desili strašni zločini i gdje je organizovano najviše koncentracionih logora. To je mjesto gdje je došlo do pravnih napora da se označi ono što se tamo dogodilo za vrijeme posljednjeg rata, tj. genocid poput onog u Srebrenici. Bosanske vlasti nisu uspjele u tome, zato što je međunarodni sud zaključio da nivo ubijanja i zločina nije bio na nivou genocida, i da se aktivno učešće vlasti, bilo Republike Srpske ili Srbije u osnivanju tih „projekata“ nije moglo demonstrirati. To je također mjesto gdje se ljudima teško vratiti u svoje stanove i kuće, jer je atmosfera u gradu još uvijek ratoborna i opasna, jer se čini da su Srbi koji žive tamo zaista ekstremisti u svojim stavovima. U ponedjeljak naveče smo bili u gradskom pozorištu gdje je održan komemorativni skup u čast jednog čovjeka koji je ubijen u jednom od tih koncentracionih logora, doktora Esada Sadikovića, u narodu omiljenog lika, zgodnog doktora, kosmopolite, društvene osobe koju su svi voljeli jer je bio jedan od onih koji su pokušali da ubijede ostale da će te grozote proći. Bio je jedan od onih koji je pokušavao da održi moral ljudi. Svi su se ugledali u njega tokom najgorih i najtežih vremena, i svi su imali povjerenja u njega i vjerovali u njega. On je pomagao ljudima da se nose sa tom situacijom i ulijevao im nadu. I svi su rekli da te noći kad su čuvari došli po njega i kad su svi znali da je gotovo i da je došlo njegovo vrijeme, čak i on je to znao, pa ipak, dok je izlazio, okrenuo se prijateljima zatvorenicima i rekao im da ne plaču jer nije vrijeme za plakanje. Tad je dobio veliki aplauz kao znak zahvalnosti za sve što je učinio. Dok je izlazio, sreo je kolegu doktora Srbina, koji je razgovarao s njim nasamo napolju oko pola sata. Ne znamo šta se dogodilo i šta je tu rečeno, a tu noć je ubijen. Puno ljudi je pokušalo da ga spasi jer je bio jako poznat, stručnjak na međunarodnom nivou koji je putovao u mnoge zemlje da pomogne svojom stručnošću. Kasnije je doktor s kojim je on razgovarao tu noć oženio njegovu suprugu. Njegova supruga je bila Srpkinja iz Srbije, i ona je dala da se njegovo dvoje djece krste, iako su bili muslimani, i promijenila im je imena u srpska imena. Djeca su na kraju završila u Sjedinjenim Državama i dobro im je. To preobraćenje se navodno dogodilo kako bi se djeca spasila. Dakle, okolnosti su bile tako zapanjujuće a nivo zahvalnosti koje su ti ljudi imali za njega i sve one koji su preživjeli koncentracione logore i s kojima sam imao priliku razgovarati bio je ogroman. Bilo

je interesantno i zapravo me zaista pogodilo, iako nisam vidio te događaje, ali sam pričao s ljudima koji su to vidjeli, i sad sam puno bolje razumio opseg izopačenosti i nehumanog postupanja sa ljudima. Ali ovo je bila jedna interesantna situacija, da od svih tih ljudi koji su ubijeni, ova zajednica bivših zatvorenika iz muslimanske populacije iz Prijedora je odlučila da govori o ovome i održi komemorativni skup. Oni su pokušali i da se jedna ulica u Prijedoru imenuje po njemu, kako bi živjelo sjećanje na njega. Sljedećeg dana otišli smo u jedan od tih koncentracionih logora, vjerovatno najzloglasniji od njih, i interesantne su bile priče koje čujete na mjestima gdje su se dogodila ubijanja, silovanja, mučenja. Jedna lokacija se zvala Bijela Kuća, a druga Crvena kuća. Ima onih koji su preživjeli Bijelu kuću, ali iz Crvene kuće nema preživjelih. Oni pokušavaju da postave komemorativnu ploču na mjestu gdje su se zločini dogodili, u tom koncentracionom logoru, koje trenutno još uvijek nema jer ju vlasti nisu odobrile. Nakon toga smo se vratili u Sarajevo, a danas smo posjetiti dom odnosno instituciju za djecu bez roditelja koja su zbrinuta od strane države. To je povodom nadolazećeg praznika, kada muslimansko stanovništvo koje ide na hadž završava, i kada bude trodnevni praznik, koji počinje u nedjelju. Umjesto da samo pošaljemo čestitke onima koji slave ovaj praznik, mi smo odlučili da posjetimo mjesto koje se brine o ugroženim osobama, dodijelimo donaciju i poklone. I ova situacija je takođe bila teška, jer tu vidite djecu od novoređenčadi do starosti dvije godine dok prolazite hodnicima, pa onda prelazite u grupe starosne dobi od tri do sedam godina, pa dalje prema starijima od kojih su neki u srednjoj školi. Atmosfera je bila sjajna jer tu ima mnogo brižnih ljudi, socijalnih i medicinskih radnika, njegovatelja, ljudi koji rade s djecom koja imaju sve vrste potreba, a ta djeca djeluju sasvim normalno. Srceparajuće je vidjeti malu djecu dok sjede tamo, jer to izgleda kao vrtić, ali vi znate da niko od njih nema roditelje, i svaki put kad neko dođe u posjetu, njihove oči su pune nade, ali onda vi odete kući. Ova današnja posjeta i posjeta Prijedoru su me zaista pogodile. Počnete da razmišljate šta država može uraditi za te osobe. Previše je politike u mjestima poput ovoga. Budžet nije siguran, i ponekad im novac bude oduzet od strane onih nadležnih za to, bilo da je to kantonalna ili gradska uprava, a ovaj slučaj je pod nadležnošću Sarajevskog kantona. Bilo je zaista teško vratiti se u normalan život. Neka od te djece vas se zaista dojme, pa i kasnije vidite njihove oči, naročito onih najmlađi, koji vas gledaju okicama punih nade a vi znate da izuzev te posjete ne možete puno da im pružite. Ovo nam je

razlog više da se borimo za nešto bolje i nešto veće. A sada mislim da ćemo uzeti par slobodnih dana, s obzirom da je praznik, i da ćemo otići malo na plažu, pa se vratiti da nastavimo gdje smo stali, da nastavimo svoju borbu.

Clark Curtis:

Naravno. Vidim i osjetim da su Vas se zaista dojmile ove posjete u ponedjeljak, juče i danas. Ako možete da nam još malo elaborirate kako Vas je sve ovo dotaklo. Nije da Vam je trebala ikakva motivacija da počnete, ali čini se da ovo podstiče još više vatre, još više napora da radite to što pokušavate da uradite Vi lično, ali i Platforma za progres.

Mirsad Hadžikadić:

Da, imao sam privilegiju da večeram sa ljudima koji su organizovali program za ponedjeljak, za komemorativni skup u čast doktora Esada Sadikovića. Dok razgovarate s njima, vi vidite da svako od njih pokušava da izbori tu bitku protiv zla. Odsjeli smo u hotelu poznatog bosanskog i bošnjačkog pjevača kojeg nisam poznao prije ponedjeljka naveče. On je vlasnik tog hotela i vratio se u Prijedor da upravlja svojim biznisom. Pitao sam ga kako to ide, i on je rekao da ide dobro, naročito tokom ljeta kad ljudi iz dijaspore dolaze da provjere i posjete svoju imovinu, da pokušaju da ju vrate ili da poprave nešto. Tu vidite sve te ljude koji zaista rade najbolje što mogu da promijene stvari nabolje, ali u njihovim glasovima možete primijetiti da gube nadu. Jer, ova stvar koja je počela prije tri decenije dobija na snazi. Oni to vide u okruženju koje je slično po naporima da se ljudi podijele, da se nahuškaju jedni protiv drugih i da se to iskoristi kao nova norma. Ovo samo naglašava kako duga bitka će ovo biti, kako teško će biti. Morate se obratiti svakoj osobi i reći da mi to možemo učiniti, da ima nade, ali ne možete biti cinični jer, ja nisam bio tamo s njima kad se to događalo, i ja nisam svakodnevno s njima sada. Ima mnogo ljudi koji su odvedeni u koncentracione logore i koji su nekako preživjeli sve to, a sada hodaju ulicama Prijedorima i oni susreću svoje mučitelje koji su na slobodi. Osjećaj očajja zaista preovladava kada se razgovara sa njima. To je kao da je ta životinja, za koju se dokazalo i cijeli svijet zna da je životinja, ipak na slobodi i dozvoljeno joj je da bude s vama a to je sada sasvim nova razina odnosno nastavak genocida i mučenja. To je još jedan nivo zastrašivanja, gdje ti mučitelji i ubice

jednostavno mogu da vam bacaju u lice da su tu i da to mogu ponovo učiniti. Kad to vidite, zaista je teško bilo šta reći tim ljudima. Postajem sve nepovjerljiviji prema političarima koji tvrde da čine sve što je u njihovoj moći, i kažu stvari kao: „Ne dozvolimo da se ovo ikada više dogodi“, što je isprazna priča, jer ovo se desilo i ponovo će se desiti nekada negdje u životu, jer je u ljudskoj prirodi. Znamo šta učiniti kako bismo to spriječili, pa ipak ne činimo ništa da to učinimo, i ako pogledate šta se dešava u svijetu, skoro se stiče utisak da svijet ponovo naginje ka toj fazi, a ovaj put to nije samo u par mjesta u svijetu, nego u mnogim mjestima širom svijeta. Dakle, lično vas dotakne to kada ne možete ni vjerovati da se tolika količina nepravde i nehumanosti dešava oko nas, a mi izabiremo da ne učinimo ništa po tom pitanju. To ne umanjuje našu odlučnost, i ne oduzima našu nadu, nego nam to daje razumijevanje o težini zadatka pred nama, ali istovremeno je osnažujuće kada nam oni priđu i kažu da su s nama i da je ono što Platforma radi jedina nada za Bosnu i Hercegovinu i traže da im kažemo kako nam mogu pomoći. To je tako razgaljujuće jer time oni kažu da, iako je zadatak težak i iako se boje, oni su sa nama i žele da pomognu. A ovo je naročito važno za mjesta i gradove u Republici Srpskoj, jer promjene moramo donijeti svugdje, na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine a ne samo u Federaciji gdje živi većinsko bošnjačko i hrvatsko stanovništvo, nego u cijeloj Bosni i Hercegovini. Zatim imamo dijasporu, ljude koji su rođeni i živjeli u Bosni i Hercegovini ali sada žive u drugim zemljama. Mnogi od njih su živjeli upravo na teritoriji koju sada pokriva Republika Srpska, pa stoga, kad oni budu glasali, neće zapravo moći glasati za mene, ali će moći glasati za našu stranku jer ćemo mi biti prisutni u svakom dijelu Bosne i Hercegovine, uključujući i dijasporu odnosno ljude koji su napustili neki dio Bosne i Hercegovine ili koji su bili primorani da odu. Dakle, teško je ali je ipak jako ohrabrujuće po pitanju činjenice da čak i u takvoj atmosferi, ljudska nada se nekako probije i zasija, a to nas još više ohrabruje. Teško je i ne znam koliko vremena će trebati da se te promjene donesu, ali to će se dogoditi.

Clark Curtis:

Ispravite me ako griješim, ali ono što ja čujem je da se ovdje ne radi o glasovima, nego da se radi o slušanju glasa ljudi i davanje njima na znanje da vam je stalo do njih. Je li to presnažan zaključak?

Mirsad Hadžikadić:

Ne radi se o glasovima, radi se o iskrenosti i poštenju. Neko iz našeg pokreta mi je predložio da idem tamo, ne kako bi me ljudi vidjeli, nego kako bih ja razumio. Tako da sam ja odlučio da idem, i akobogda ići ću svake godine. Meni je jako važno razgovarati sa pravim ljudima koji su doživjeli sve to, kako bih ja razumio koje je najbolje rješenje, koji je najbolji pristup. A kad su u pitanju glasovi, pa, ako nam ljudi ne vjeruju i ne vjeruju u naše ideje, onda oni neće glasati. Moraju da vide ko sam ja zaista. Nisam otišao tamo da vodim kampanju. Svaki dio Bosne i Hercegovine ima različitu priču, a ja moram da to vidim i razgovaram s ljudima, kako bih istinski razumio. Sve više i više sam ubijeđen da je ovo ne samo vrijedno truda, nego da je ovo prilika koja dolazi samo jednom u životu, da se donesu promjene i učini nešto značajno. I sve više sam ubijeđen da bi ono što se dešava u Bosni moglo biti ključ za ostatak svijeta po pitanju okupljanja ljudi sa različitim kulturološkim i religijskim pozadinama te sveukupnom iskustvu kao ljudskih bića, koji dijele isti prostor stotinama i hiljadama godina, da je ovo vrlo značajna stvar za budućnost čovječanstva. Ne prekoračujem svoju ulogu i ne kažem da znam koje će rješenje na kraju biti, ali za sve nas, a naročito one u politici, to je mogućnost da se učini ispravna stvar jer, kao što sam rekao mnogo puta, svijet postaje sve više i više kao Bosna, sve raznolikiji i više netolerantan, sa ograničenim resursima, na raskršću mnogih različitih strateških interesa svjetskih sila i ostalih. Dakle, ja sam bio tamo da im kažem da naša rješenja mogu biti bolja za njih i sve ostale u Bosni i Hercegovini i izvan nje.

Clark Curtis:

Radite fascinantne stvari, Mirsade.

Mirsad Hadžikadić:

Hvala. Danas govorim sporije nego inače, i pokušavam da pažljivo biram riječi, zbog značaja tih trenutaka i tih ljudi, problema s kojima se oni nose, i nivoa teškoća i zvjerstava koja su vidjeli i doživjeli, pa jednostavno želim biti siguran da ispravno prenosim ono što sam osjetio i kako sam se osjećao. Ali hvala na ljubaznim riječima.

Clark Curtis:

Definitivno prenosite ta osjećanja. Ja sam dirnut slušajući sve ovo što govorite, i vidim kako se Vas sve to dojmilo. Vaš rad je nevjerovatan i vrijedan hvale, kao i uvijek.

Mirsad Hadžikadić:

Hvala Vam.